

Zpráva o šetření ve věci umožnění telefonického kontaktu odsouzenému s postižením

Na veřejného ochránce práv se dne 13. října 2024 obrátil pan A., t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici B.

Stěžovatel vykonává trest odnětí svobody a má sluchové postižení (oboustranná hluchota). Z tohoto důvodu žádal neúspěšně o užívání tabletu, zejména aby mohl přes tablet vizuálně (odezíráním) komunikovat s osobami blízkými, příp. s advokátem.

A. Shrnutí závěrů

Věznice B. nepostupovala správně, když neumožnila stěžovateli telefonovat v takovém rozsahu jako jiným odsouzeným bez zdravotního postižení.

B. Skutková zjištění

Se slyšícími komunikuje stěžovatel tak, že odezírá jejich mluvený projev (vizualizace mluvené češtiny). Stěžovatel požádal věznici o tablet, aby mohl komunikovat s osobami blízkými, příp. s advokátem. Věznice jeho požadavek odmítla a umožnila mu pouze telefonický kontakt, při němž jiný odsouzený opakuje, co říká stěžovatelova blízká osoba, a stěžovatel odsouzenému odezírá ze rtů.

Věznice neuvedla, v čem by pro ni poskytnutí tabletu znamenalo nepřiměřené nebo nadměrné zatížení. Ředitel věznice pouze uvedl, že používání tabletu s datovou SIM kartou je nepřípustné, jedná se o nepovolené zařízení. Stěžovatel je schopen odezírat z obrazovky a má povolen 1x měsíčně po dobu 20 minut Skype hovor (nemá automatický nárok).¹

C. Právní hodnocení

Neslyšící² odsouzený ve výkonu trestu má právo zvolit si komunikaci prostřednictvím vizualizované češtiny³ při kontaktu s blízkými osobami. Věznice musí jeho volbu v maximální možné míře respektovat, aby měl rovnoprávné postavení při uplatňování

-
- ¹ Nárok na Skype hovor mají odsouzení s nezletilými dětmi, dále je na posouzení věznice, zda jsou individuální důvody k povolení Skype hovoru na základě neočekávané rodinné situace /Pravidla (metodika) realizace videohovorů v rámci platformy Skype v organizačních jednotkách Vězeňské služby ČR, č. j. VS-114719/ČJ-2024-800030-IVOJ, účinné od 15. června 2024/.
 - ² Dle § 2 odst. 1 zákona č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, se za neslyšící považují osoby, které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.
 - ³ Dle § 6 odst. 4 zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob je vizualizace mluvené češtiny zřetelná artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno nebo usnadněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace.

zákonných práv s ostatními odsouzenými.⁴ Tuto povinnost věznice splní tím, že přijme přiměřené opatření,⁵ ledaže to pro ni představuje nepřiměřené nebo nadměrné zatížení.⁶

Důvody pro odepření přijmout přiměřené opatření musejí být založeny na objektivních kritériích. V opačném případě může věznice porušit zákaz diskriminace z důvodu postižení v oblasti ochrany soukromého a rodinného života neslyšícího odsouzeného.⁷

Po dobu výkonu trestu jsou odsouzení povinni podrobit se omezením některých práv a svobod, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem výkonu trestu nebo která nemohou být vzhledem k výkonu trestu uplatněna.⁸ Naproti tomu však odsouzeným ve výkonu trestu přísluší stejná práva za podmínek a v rozsahu stanoveném zákonem.⁹

Sama Vězeňská služba ČR prohlašuje ve svém vnitřním předpisu, že při umožnění telefonického hovoru je dodržována zásada rovnosti práv odsouzených.¹⁰

Odsouzený má právo na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou v době vymezené vnitřním řádem věznice; při tom může použít pouze telefon určený pro tento účel věznicí. Toto právo odsouzeného lze omezit pouze v odůvodněných případech, zejména je-li to nutné k ochraně bezpečnosti nebo práv jiných osob.¹¹ Odsouzený má právo na použití telefonu v době vymezené vnitřním řádem věznice ke kontaktu se svým obhájcem nebo advokátem, který odsouzeného zastupuje v jiné věci.¹² Nejde-li o telefonáty s obhájcem, právním zástupcem, státními orgány (a dalšími), je vězeňská služba oprávněna se seznamovat formou odposlechu s telefonáty a pořizovat jejich záznam.¹³

Věznice nerespektovala volbu komunikačního systému stěžovatele. Tím, že nepřijala přiměřené opatření, aby stěžovatel mohl komunikovat s blízkými osobami na rovnoprávném základě s ostatními odsouzenými, se dopustila diskriminačního zásahu do jeho soukromého a rodinného života na základě postižení. **Stěžovateli musí být zajištěno stejné právo telefonovat jako kterémukoliv jinému odsouzenému.**

4 Dle § 1 odst. 2 zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.

5 „Přiměřená úprava“ znamená nezbytné a odpovídající změny a úpravy, které nepředstavují nepřiměřené nebo nadměrné zatížení, a které jsou prováděny, pokud to konkrétní případ vyžaduje, s cílem zaručit osobám se zdravotním postižením uplatnění nebo užívání všech lidských práv a základních svobod na rovnoprávném základě s ostatními

6 Článek 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (č. 10/2010 Sb. m. s.).

7 Článek 3 odst. 1 ve spojení s čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.).

8 Ustanovení § 27 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

9 Ustanovení § 15 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

10 Ustanovení § 17 odst. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 13/2017, k realizaci telefonních hovorů obviněných, odsouzených a chovanců.

11 Ustanovení § 18 odst. 1 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

12 Ustanovení § 18 odst. 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

13 Ustanovení § 18 odst. 5 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

Lze přijmout, že ve výkonu trestu nelze bez dalšího umožnit odsouzeným samostatně používat zařízení připojené k internetu, protože by to mohlo znamenat bezpečnostní riziko.

Považuji ale za nepřijatelné, aby při soukromých hovorech stěžovatele a jeho rodiny byl přítomen a asistoval u nich jiný odsouzený. Tyto hovory mohou mít ryze soukromý a intimní charakter a takto nabyté informace by mohly být zneužity v rámci komunity odsouzených. V rámci telefonického styku s advokátem nebo státními orgány je taková asistence daleko hůře obhajitelná; s těmito telefonickými hovory se nesmí seznamovat ani vězeňská služba. Telefonický kontakt stěžovatele pouze za asistence jiného odsouzeného + 1x měsíčně 20 minut Skype hovoru považuji za nedostatečný.

Pomoc jiného odsouzeného s telefonováním může být i v dalších ohledech problematická, například v situaci, kdy takový odsouzený je přemístěn nebo propuštěn, a stěžovatel tak musí hledat dalšího takového odsouzeného, anebo v situaci, kdy vybraný odsouzený není schopen stěžovateli zajistit pomoc v požadovaný den či konkrétní čas (třeba s ohledem na jeho účast na aktivitách, pracovním zařazení, návštěvě lékaře, hospitalizaci). Pro stěžovatele je obtížné najít odsouzeného, který mu pomůže a může mu důvěřovat.

Je nezbytné docílit takového stavu, kdy stěžovatel bude moci hovořit se svou rodinou denně po dobu alespoň 20 minut,¹⁴ případně i za účasti a s pomocí zaměstnance věznice, a zcela bez dohledu zaměstnance a neomezeně se svým obhájcem nebo advokátem. Jaký postup k zajištění možnosti komunikace stěžovatele vězeňská služba zvolí, je na jejím uvážení. Může při tom zohlednit klíčové prvky, které doporučuje Výbor pro práva osob se zdravotním postižením.¹⁵

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám řediteli Věznice B. a žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a vyznamenal mě o přijatých opatřeních k nápravě.¹⁶ Pokud nepřijme opatření k nápravě, nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, vydám závěrečné stanovisko, v němž navrhnou opatření k nápravě.¹⁷

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Brno 24. února 2025

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv

14 Dle § 7 odst. 3 citovaného nařízení je odsouzenému umožněno užívání telefonu ke kontaktu s osobou blízkou nebo s osobou jinou než blízkou, s obhájcem nebo zplnomocněným advokátem, zpravidla denně. Délka telefonního hovoru (telefonních hovorů) s osobou blízkou (osobami blízkými) je zpravidla 20 minut denně. Telefonní hovory s obhájcem a zplnomocněným advokátem nejsou časově omezeny.

15 Více v článku 26 Obecného komentáře č. 6 (2018) o rovnosti a nediskriminaci, ze dne 26. dubna 2018, dostupné z: https://www.ochrance.cz/media/obecný_komentář_c._6.pdf.

16 Podle § 18 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

17 Podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.